

glava. Rabochiy perevod). M.: NII sistemnogo analiza schetnoy palaty RF, 2010. – 118 p. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.ach.gov.ru/userfiles/bulletins-/doclad-effect-buleten-fl-544.pdf>. 3. Felps B. Umnyie biznes-pokazateli: sistema izmereniy effektivnosti kak vazhnyy element menedzhmenta [Smart business metrics: system of efficiency measurement as an important element of management] / Bob Felps ; per. s angl. – Dnepropetrovsk : Balans Biznes Buks, 2004. – 312 p. 4. Ivin A. A. Logika [The logic] : uchebnoye posobiye / A. A. Ivin. – 2-e izd. – M. : Znaniye, 1998. – 240 p. 5. Dzh. fon Neyman. Teoriya igr i ekonomicheskoye povedeniye [Theory of games and economic behavior] / Dzh. fon Neyman, O. Morgenshtern. – M. : Nauka, 1970. – 700 p. 6. Rutkovskiy L. Metody i tehnologii iskusstvennogo intellekta [Methods and technologies of artificial intellect] / L. Rutkovskiy ; per. s polskogo I. D. Rudinskogo. – M. : Goryachaya liniya – Telekom, 2010. – 520 p. 7. Adrianov Yu. M. Kvalimetriya v priborostroyenii i mashinostroyenii [Qualimetry in instrument and machine building] / Yu. M. Adrianov, A. I. Subetto. – L. : Mashinostroyeniye, 1990. – 216 p. 8. Nauchno-tehnicheskyy potentsial: struktura, dinamika, effektivnost [Scientific and technical potential: structure, dynamics, efficiency] / G. M. Dobrov, V. E. Tonkal, A. A. Savelyev i dr. – K. : Naukova dumka, 1987. – 348 p. 9. Gontareva I. V. Upravleniye proektami [Project management] : uchebn. posobiye / I. V. Gontareva, R. M. Nizhegorodtsev, D. A. Novikov. – M. : Knizhnyy dom "LIBROKOM", 2009. – 384 p. 10. Glushkov V. M. Modelirovaniye razvivayushchikhsya sistem [Simulation of developing systems] / V. M. Glushkov, V. V. Ivanov, V. M. Yanenko. – M. : Nauka, 1983. – 351 p. 11. Yun O. M. Proizvodstvo i logika: informatsionnyye osnovy razvitiya [Production and logic: Information basis for the development] / O. M. Yun. – M. : Izdatelskiy Dom "NOVYY VEK", 2001. – 168 p. 12. Gontareva I. V. Sistemnaya effektivnost predpriyatiya: suschnost, faktory, struktura [System efficiency of the enterprise: the essence, the factors, the structure]: monografiya / I. V. Gontareva, R. M. Nizhegorodtsev. – M. – Kirov : VSEI, 2012. – 152 p.

Информация об авторах

Гонтарева Ирина Вячеславовна – докторант Харьковского национального экономического университета (61166, г. Харьков, пр. Ленина, 9а, e-mail: lider.06@mail.ru).

Нижегородцев Роберт Михайлович – заведующий лабораторией экономической динамики и управления инновациями Института проблем управления им. В. А. Трапезникова Российской академии наук (117997, Россия, г. Москва, ул. Профсоюзная, 65, e-mail: bell44@rambler.ru).

Інформація про авторів

Гонтарева Ірина Вячеславівна – докторант Харківського національного економічного університету (61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: lider.06@mail.ru).

Нижегородцев Роберт Михайлович – завідувач лабораторії економічної динаміки і управління інноваціями Інституту проблем управління ім. В. О. Трапезнікова Російської академії наук (117997, Росія, м. Москва, вул. Профсоюзна, 65, e-mail: bell44@rambler.ru).

Information about the authors

I. Gontareva – Doctoral Candidate, Kharkiv National University of Economics (9a, Lenin Ave, 61166, Kharkiv, e-mail: lider.06@mail.ru).

R. Nizhegorodtsev – Head of Laboratory of Economic Dynamics and Control Innovation, V. A. Trapeznikov Institute of Control Sciences, Russian Academy of Sciences (65, Profsoyuznaya Str., 117997, Moscow, Russia, e-mail: bell44@rambler.ru).

Рецензент
докт. екон. наук,
профессор *Отенко І. П.*

Стаття надійшла до ред.
19.08.2012 р.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОМПАНІЄЮ

УДК 657.633

Мултанівська Т. В.
Воїнова Т. С.

Уточнено визначення поняття "внутрішній аудит" відповідно до запропонованого підходу до встановлення складу об'єктів внутрішнього аудиту, що дозволяє розглядати внутрішній аудит як систему взаємопов'язаних елементів, яка взаємодіє з іншими елементами системи внутрішнього контролю компанії, а також з елементами системи управління нею. Як зовнішнє середовище відносно функціонування

системи внутрішнього аудиту розглянуто також національну систему фінансово-господарського контролю, з якою в межах наданих повноважень взаємодіють суб'єкти внутрішнього аудиту. Розроблено модель системи внутрішнього аудиту в системі управління компанією.

Ключові слова: внутрішній аудит, системний підхід, система внутрішнього контролю, система управління, ризик.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА И ЕГО МЕСТО В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ КОМПАНИЕЙ

УДК 657.633

*Мултановская Т. В.
Воинова Т. С.*

Уточнено определение понятия "внутренний аудит" в соответствии с предложенным подходом к установлению состава объектов внутреннего аудита, что позволяет рассматривать внутренний аудит как систему взаимосвязанных элементов, которая взаимодействует с другими элементами системы внутреннего контроля компании, а также с элементами системы управления ею. Как внешняя среда относительно функционирования системы внутреннего аудита рассмотрена также национальная система финансово-хозяйственного контроля, в которой в пределах предоставленных полномочий взаимодействуют субъекты внутреннего аудита. Разработана модель системы внутреннего аудита в системе управления компанией.

Ключевые слова: внутренний аудит, системный подход, система внутреннего контроля, система управления, риск.

THEORETICAL PRINCIPLES OF INTERNAL AUDIT AND ITS PLACE IN THE SYSTEM OF COMPANY MANAGEMENT

UDC 657.633

*T. Multanivska
T. Voinova*

The definition of the term "internal audit" in accordance with the proposed approach to installation of internal audit objects, which allows us to consider internal audit as a system of interrelated elements interacting with other elements of the system of internal control, as well as elements of management system is specified. It is proposed to consider the national system of financial and economic control interacting with internal audit subjects within the granted powers as the environment relative to the system of internal audit functioning. The model of internal audit system in the company management system is elaborated.

Key words: internal audit, system approach, the system of internal control, management system, risk.

Трактування питань теорії та організації внутрішнього аудиту (ВА) дотепер залишається неоднозначним: існують розбіжності в термінології, не прийняті законодавчі акти, які б регламентували порядок проведення ВА та його понятійну базу. Більш того, у вітчизняному законодавстві відсутнє визначення самого поняття "внутрішній аудит". Це стримує практичне його впровадження через відсутність однозначного розуміння суспільством як самої суті ВА, так і його потенціалу щодо сприяння вдосконаленню процесів корпоративного управління та управління ризиками. У зв'язку з цим дослідження теоретичних засад ВА в контексті реформування фінансового контролю є актуальним.

Пошуки шляхів підвищення ефективності та якості системи внутрішнього контролю привели до включення в орбіту наукових інтересів фахівців на пострадянському просторі теоретичних, методологічних та організаційних аспектів ВА. При цьому через обмеженість власної практики ВА, а відтак і поля для наукових узагальнень протягом тривалого часу методологічною основою для обґрунтування висновків та пропозицій у цій галузі були переважно праці західних авторів, а саме: Р. Адамса, А. Аренса, Р. Доджа, Дж. К. Лоббека, Р. Монгомері, Дж. Робертсона та ін. Зважаючи на здобутки західної теорії та практики щодо організації ВА, безумовно, запозичення цього досвіду загалом мало позитивний вплив. Проте згодом виявилися й недоліки такого підходу, що полягали в недостатній адаптованості розробок до специфіки становлення ринкових відносин в Україні, реалій і потреб вітчизняних бізнесових структур та їх власників. Усвідомлення цього дало поштовх розширенню досліджень у цій галузі. Серед дослідників, які займаються проблемами ВА, особливо необхідно відмітити внесок Андрєєва В. Д., Богомоллова А. М., Бурцева В. В., Дорош Н. І., Жмілька С. І., Каменської Т. А., Макельської А. К., Пантелєєва В. П., Пугачева В. В., Редька О. Ю., Рудницького В. С., Сафонової М. Ф., Суйца В. П., Ткаченко А. М., Усача Б. Ф., Хорохордіна М. М., Швирьової О. І., Шеремета А. Д. та ін. Разом з тим низка питань, пов'язаних із застосуванням сукупності політик, процедур та методів ВА як елементів єдиної системи, потребує подальшої розробки в контексті забезпечення органічної єдності різних видів фінансово-господарського контролю.

Мета статті – теоретичне обґрунтування підходів до визначення поняття "внутрішній аудит" та розбудови моделі системи внутрішнього аудиту як підсистеми системи управління компанією. Для досягнення мети дослідження вирішені такі завдання: розкрито сутність ВА з метою подальшого уточнення його розуміння в умовах реформування фінансового контролю; розроблена модель системи

ВА для ідентифікації її в системі управління з метою підвищення ефективності внутрішнього контролю.

Аналіз показав, що в Україні єдина концепція реформування системи фінансово-господарського контролю відсутня. На державному рівні здійснюються певні організаційні заходи щодо реформування лише окремих її складових, зокрема, впровадження державного фінансового аудиту, державного фінансового моніторингу тощо. Стосовно ВА має місце нормативно-правове регламентування обов'язковості запровадження ВА окремими категоріями суб'єктів господарювання, зокрема, публічними акціонерними товариствами, банками тощо, але єдині стандарти ВА не прийняті. Тому при створенні підрозділів ВА, визначенні їх повноважень та вимог до внутрішніх аудиторів компанії використовують рекомендації Міжнародних професійних стандартів внутрішнього аудиту [1] (офіційний переклад українською мовою відсутній), рекомендації зовнішніх аудиторів, розробки вітчизняних і зарубіжних науковців та власні уявлення найвищого управлінського персоналу і власників про ВА.

У числі здобутків теорії ВА 2007 – 2012 рр. можна відмітити, перш за все, монографії "Аудит в Україні. Морфологія" О. Ю. Редька [2] та "Внутрішній аудит. Сучасний погляд" Т. О. Каменської [3].

Слід зазначити, що за останні п'ять років захищена лише одна докторська [4] та п'ять кандидатських дисертацій, цілком присвячених питанням ВА. Незважаючи на важливі наукові результати, цього вкрай недостатньо для комплексного вирішення теоретичних проблем розвитку ВА в Україні.

Проведений аналіз публікацій показав, що в теперішній час відбувається поглиблення та уточнення теоретичних і методологічних засад ВА з урахуванням набутого в Україні власного досвіду організації ВА в різних галузях економіки та стосовно різних об'єктів аудиту. Виходячи з реальних потреб користувачів ВА, на порядок денний виносяться проблеми формування єдиної концепції розвитку ВА, реалізації потенційного ресурсу ВА для підвищення ефективності системи внутрішнього контролю й контролю за ризиками компанії, а також забезпечення контролю якості ВА. Разом з тим слід зазначити, що застосування комплексного й системного підходів до дослідження ВА в цілому дало позитивний ефект: незважаючи на дискусійність більшості положень теорії ВА, створена теоретична база, прийнятна для подальшого розвитку та вироблення національної концепції ВА. Але більшість досліджень усе ж таки стосуються системи внутрішнього контролю або системи управління підприємством. Безумовно, проблеми, пов'язані із визначенням і реалізацією функцій ВА в системі

управління компанією, необхідно розв'язувати. Проте в сучасних умовах, на думку авторів, не можна забувати й про те, що система внутрішнього контролю компанії є відкритою системою і не тільки як частина системи управління, яка нею не управляє [5, с. 57], а й як складова національної системи фінансово-господарського контролю. У методологічному плані національну систему господарського контролю розглядають як органічну єдність його видів: державного, внутрішньогосподарського, аудиторського та суспільного [6, с. 51].

Заходи щодо модифікації національної системи фінансово-господарського контролю, які в Україні визначаються як реформування, є здебільшого розрізненими й спрямовані на внесення змін у функціонування окремих ланок і переважно такої її складової, як підсистема фінансового контролю. Ці процеси загалом не є змінами на основі нової парадигми, а лише реалізацією формального підходу. Безперечно, певна формалізація процедур контролю потрібна завжди, але вона не повинна підмінятися бюрократизацією фінансового контролю. Крім того, настав час, коли не можна просуватись по шляху реформ без чіткого визначення місця й ролі ВА як елемента національної системи фінансово-господарського контролю.

На сьогоднішній день практично немає дискусій стосовно трактування ВА як елемента системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання. Це підтверджує й визначення, подане, зокрема, Янчевою Л. М, Макеевою З. О. та Барановою А. О. [7]. Проте ще наприкінці 90х років ХХ сторіччя цей висновок, незважаючи на наявність перекладів робіт західних науковців на пострадянському просторі, не видавався незаперечним [8], що призводило до ототожнення понять "внутрішній аудит" та "внутрішній контроль" й відповідного ототожнення завдань та функцій ВА і внутрішнього контролю. Разом з тим у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених, а також нормативних документах й зараз використовуються різні підходи до трактування дефініції "ВА", а саме як: система [9 – 11], незалежна експертна діяльність [12], організація діяльності та сукупність процедур внутрішнього контролю [13], діяльність [14; 15], процес контролю [16], аудит [17], підтвердження та консультування [18], надання незалежних та об'єктивних гарантій і консультацій [1].

Множинність існуючих підходів свідчить про недостатню розробленість питання: йде науковий пошук найбільш вдалого визначення, яке б найбільш

шрою мірою розкривало притаманні ВА риси. Дійсно, кожне з наведених визначень розкриває певну рису ВА. Так, розкриття ВА як системи вказує на те, що він є складною структурою, яка включає низку елементів. Визначення ВА як діяльності говорить про те, що властиві ознаки розкриваються через дії певних осіб – суб'єктів ВА. Наявність певних ознак вказує на функції ВА, які визнає той чи інший автор. Загалом маємо визначення, які більшою чи меншою мірою спираються на трактування, наведені в тому чи іншому стандарті. Порівняно нещодавно у вітчизняній теорії набуло поширення трактування ВА як надання певних гарантій та консультацій, що відповідає положенням Міжнародних професійних стандартів ВА [1]. Проте вітчизняний користувач ВА недостатньо обізнаний із цими дефініціями. Тому, на думку авторів, доцільно вживати більш прийнятні у вітчизняному науковому та практичному обігу терміни "рекомендації" і "роз'яснення" при розгляді способу надання результатів своїх дій суб'єктом ВА.

Таким чином, проведене дослідження теоретичних та методологічних засад ВА дозволяє уточнити визначення поняття "внутрішній аудит". Під ВА пропонується розуміти діяльність уповноважених суб'єктів щодо надання незалежної та об'єктивної оцінки систем управління ризиками, контролю або корпоративного управління та надання роз'яснень і рекомендацій тим, хто наділений найвищими повноваженнями в компанії, з метою підвищення ефективності діяльності.

Таке трактування дозволяє, по-перше, розглядати ВА як систему взаємопов'язаних елементів – суб'єкта, об'єктів, процесу, результату, дій працівників, яка взаємодіє з іншими елементами системи внутрішнього контролю компанії, а також з елементами системи управління компанії, а, по-друге, ідентифікувати узагальнений склад об'єктів ВА, тобто процеси корпоративного управління, процеси управління ризиками, систему внутрішнього контролю, а також конкретизувати групи об'єктів внутрішнього контролю, стосовно яких суб'єкти ВА мають здійснювати дії для надання роз'яснень та рекомендацій щодо його вдосконалення. Як зовнішнє середовище відносно функціонування системи ВА пропонується розглядати також національну систему фінансово-господарського контролю, з якою в межах наданих повноважень взаємодіють суб'єкти ВА (наприклад, при проведенні зовнішнього аудиту, спілкуванні з органами державного фінансового контролю). Модель системи ВА наведена на рисунку.

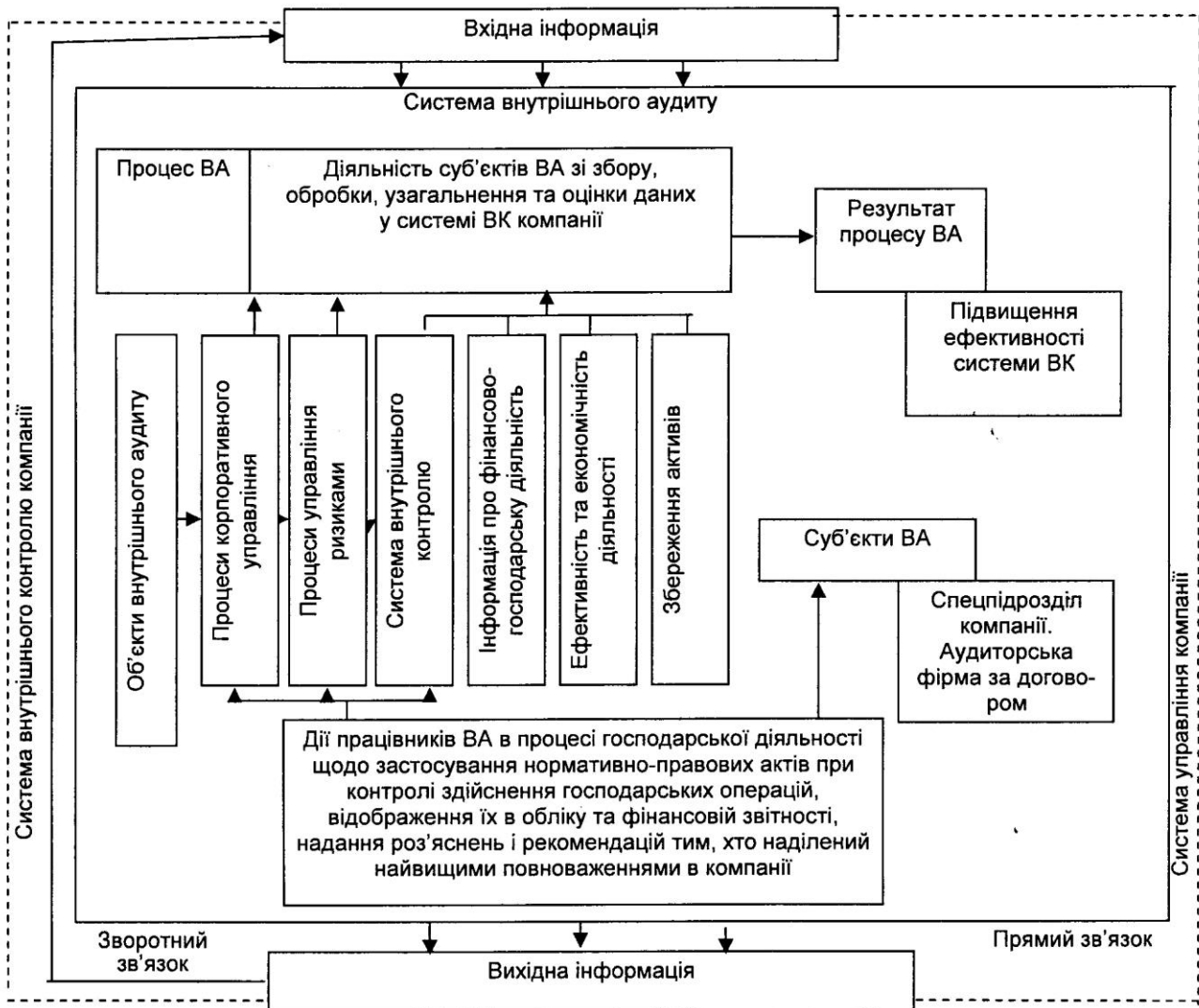

Рис. Модель системи внутрішнього аудиту

Цей висновок є обґрунтованим, оскільки автори враховували положення теорії систем [19 – 21], а також результати досліджень вітчизняних науковців стосовно системності внутрішнього контролю [5] та бухгалтерського обліку [22].

Так, система ВА функціонує відповідно до принципів, характерних для складних систем:

принципу цілісності і відокремленості – складається з низки взаємопов'язаних інформаційними потоками елементів, властивості системи не можуть бути повною мірою окреслені без визначення властивостей елементів;

принципу комунікативності – система ВА не ізолювана від інших систем, перш за все, системи внутрішнього контролю та системи управління компанією, що дозволяє вивчити обмін інформаційними потоками на рівні компанії, а також національної системи фінансово-господарського контролю;

принципу ієрархічної підпорядкованості – ВА є одночасно системою та підсистемою системи внут-

рішнього контролю, системи управління компанією, національної системи фінансово-господарського контролю, які стосовно неї є системами вищого порядку;

принципу необхідної розмаїтості – ВА – це функція системи внутрішнього контролю, а також системи управління компанією, вона не може існувати відокремлено від організаційної структури системи управління компанією;

принципу структурності – структура ВА не може розглядатися відокремлено від цілей дослідника.

Таким чином, ВА є, з одного боку, самостійною функцією внутрішнього контролю та управління з притаманними властивостями, а з іншого – кібернетичною системою, розвиток якої здійснюється відповідно до визначених принципів. В умовах реформування системи фінансового контролю значущість оптимізації системи ВА незрівнянно зростає. Обмеження впливу зовнішнього відносно економічного

суб'єкта контрольного середовища діями регуляторного характеру та контрольними діями через механізми оподаткування зобов'язує тих, хто наділений найвищими повноваженнями стосовно визначення стратегії розвитку компанії, забезпечувати надійний зворотний зв'язок у системі управління через запровадження, створення належних умов та оптимізацію функцій ВА.

Література: 1. Международные основы профессиональной практики внутреннего аудита. Международные профессиональные стандарты внутреннего аудита (Стандарты). Версия от 02.02.2011 г. Перевод осуществлен Некоммерческим партнерством "Институт внутренних аудиторів" (НП "ИВА") и публикуется с разрешения The Institute of Internal Auditors Inc., 247 Maitland Avenue, Altamonte Springs, Florida 32701-4201, USA [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://iiaru.ru/files/documents/стандарти_в_редакції_с_01.01.2011_%20г.pdf. 2. Редько О. Ю. Аудит в Україні. Морфологія : монографія / О. Ю. Редько. – К. : ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2008. – 493 с. 3. Каменська Т. О. Внутрішній аудит. Сучасний погляд : [монографія] / Каменська Т. О. – К. : ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2010. – 499 с. 4. Каменська Т. О. Внутрішній аудит : методологія та організація : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.00.09 [Електронний ресурс] / Т. О. Каменська. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2011-11KTUMTO.zip>. 5. Максимова В. Ф. Внутрішній контроль економічної діяльності промислового підприємства – системний підхід до розвитку / В. Ф. Максимова. – К. : АВРІО, 2005. – 264 с. 6. Виговська Н. Г. Розвиток цілісної системи господарського контролю в Україні / Н. Г. Виговська // Збірник праць Всеукраїнської науково-практичної конференції "Сучасний стан та перспективи розвитку державного контролю і аудиту в Україні" / за заг. ред. проф. В. Д. Базилевича. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2009. – С. 50–53. 7. Аудит : навч. посіб. / Л. М. Янчева, З. О. Макеєва, А. О. Баранова та ін. – К. : Знання, 2009. – 335 с. 8. Алборов Р. А. Аудит в организациях промышленности, торговли и АПК [Электронный ресурс] / Алборов Р. А. – М. : Издательство "Дело и сервис", 1998. – 464 с. – Режим доступа : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2010_29_1/statti/66.htm. 9. Бутинець Ф. Ф. Аудит : підручник / Ф. Ф. Бутинець. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир : ПП "Рута", 2002. – 672 с. 10. Шеремет А. Д. Аудит : учебник / А. Д. Шеремет, В. П. Суйц. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 448 с. 11. Гончарук Я. А. Аудит : навч. посіб. / Я. А. Гончарук, В. С. Рудницький. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 443 с. 12. Пантелєєв В. П. Аудит : навчальний посібник / В. П. Пантелєєв. – К. : Видавничий дім "Професіонал", 2008. – 400 с. 13. Назарова Г. Б. Організація та методика обліку і аудиту фінансових результатів на підприємствах залізничного транспорту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 [Електронний ресурс] / Г. Б. Назарова ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2009. – 20 с. – Режим доступу :

<http://www.nbu.gov.ua/ard/2009/09ngbpzt.zip> 14. Бурцев В. В. Организация системы внутреннего контроля коммерческой организации / В. В. Бурцев. – М. : Экзамен, 2000. – 386 с. 15. Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2005 р. № 158-р (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1582005%D1%80> 16. Пугачев В. В. Внутренний аудит и контроль. Организация внутреннего аудита в условиях экономического кризиса : учебник / В. В. Пугачев. – М. : Дело и сервис, 2010. – 224 с. 17. Бычкова С. М. Аудиторская деятельность. Теория и практика / С. М. Бычкова. – СПб. : Изд. "Лань", 2000. – 318 с. 18. Дорош Н. І. Аудит : теорія і практика / Н. І. Дорош. – К. : Знання, 2006. – 495 с. 19. Акоф Р. О. О природе систем / Р. О. Акоф. – М. : Изд. АН СССР. Техническая кибернетика, 1971. – С. 68–75. 20. Черняк Ю. И. Системный анализ в управлении экономикой / Ю. И. Черняк. – М. : Экономика, 1975. – 191 с. 21. Соловьев В. С. Организационное проектирование систем управления / В. С. Соловьев. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 136 с. 22. Сухарева Л. О. Аудит : оцінка якості системи бухгалтерського обліку : монографія / Л. О. Сухарева, К. О. Закалінська ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк : Вид-во "Вебер" (Донецька філія), 2009. – 263 с.

References: 1. Mezhdunarodnyye osnovy professionalnoy praktiki vnutrennego audita. Mezhdunarodnyye professionalnyye standarty vnutrennego audita (Standarty). Versiya ot 02.02.2011 g. Perevod osushchestvlen Nekommercheskim partnerstvom "Institut vnutrennikh auditorov" (NP "IVA") i publikuyetsya s razresheniya *The Institute of Internal Auditors Inc.*, 247 Maitland Avenue, Altamonte Springs, Florida 32701-4201, USA [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa : http://iiaru.ru/files/documents/Standarty_v_redakcii_c_01.01.2011%20g.pdf. 2. Redko O. Yu. Audit v Ukraini. Morfolohiia : monohrafiia / O. Yu. Redko. – K. : DP "Inform.-analit. ahentstvo", 2008. – 493 p. 3. Kamenska T. O. Vnutrishnii audyt. Suchasnyi pohliad : [monohrafiia] / Kamenska T. O. – K. : DP "Inform.-analit. ahentstvo", 2010. – 499 p. 4. Kamenska T. O. Vnutrishnii audyt : metodolohiia ta orhanizatsiia : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia dokt. ekon. nauk : spets. 08.00.09 [Elektronnyy resurs] / T. O. Kamenska. – Rezhym dostupa : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2011-11KTUMTO.zip>. 5. Maksimova V. F. Vnutrishnii kontrol ekonomichnoi diialnosti promyslovoho pidpriemstva – systemnyi pidkhid do rozvytku / V. F. Maksimova. – K. : AVRIO, 2005. – 264 p. 6. Vyhovska N. H. Rozvytok tsilisnoi systemy hospodarskoho kontroliu v Ukraini // N. H. Vyhovska // Zbirnyk prats Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii "Suchasnyi stan ta perspektivy rozvytku derzhavnoho kontroliu i audytu v Ukraini" / za zah. red. prof. V. D. Bazylevycha. – K. : VPTs "Kyivskiy universytet", 2009. – Pp. 50 – 53. 7. Audyt : navch. posib. / L. M. Yancheva, Z. O. Makeieva, A. O. Baranova ta in. – K. : Znannia, 2009. – 335 p. 8. Alborov R. A. Audyt v organizatsiyakh promyshlennosti, torgovli i APK [Elektronnyy resurs] / Alborov R. A. – M. : Izdatelstvo "Delo i servis", 1998. – 464 p. – Rezhim dostupa : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2010_29_1/statti/66.htm. 9. Butynets F. F. Audyt : pidruchnyk

/ F. F. Butynets. – 3-tie vyd., dop. i pererob. – Zhytomyr: PP "Ruta", 2002. – 672 p. 10. Sheremet A. D. Audit : uchebnyk / A. D. Sheremet, V. P. Suyc. – 5-ye izd., pererab. i dop. – M. : INFRA-M, 2007. – 448 p. 11. Goncharuk Ya. A. Audyt : navch. posib. / Ya. A. Honcharuk, V. S. Rudnytskyi. – 3-tie vyd., pererob. i dop. – K. : Znannia, 2007. – 443 p. 12. Pantelieiev V. P. Audyt : navchalnyi posibnyk. / V. P. Pantelieiev. – K. : Vydavnychy dim "Profesional", 2008. – 400 p. 13. Nazarova H. B. Orhanizatsiia ta metodyka obliku i audytu finansovykh rezultativ na pidpriemstvakh zaliznychnoho transportu : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk : spets. 08.00.09 [Elektronnyi resurs] / H. B. Nazarova ; Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. – K., 2009. – 20 p. – Rezhym dostupu : <http://www.nbu.gov.ua/ard/2009/09ngbpzt.zip>. 14. Burtsev V. V. Organizatsiia systemy vnutrennego kontrolya kommerscheskoy organizatsii / V. V. Burtsev. – M. : Ekzamen, 2000. – 386 p. 15. Pro skhvalennia Konceptsii rozvytku derzhavnoho vnutrishnioho finansovoho kontroliu na period do 2017 roku : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.05.2005 r. No. 158-r (zi zminamy) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2-rada.gov.ua/laws/show/1582005%D1%80>. 16. Pugachyev V. V. Vnutrenniy audit i kontrol. Organizatsiia vnutrennego audita v usloviyakh ekonomicheskogo krizisa : uchebnyk / V. V. Pugachyev. – M. : Delo i servis, 2010. – 224 p. 17. Bychkova S. M. Auditorskaya deyatel'nost. Teoriya i praktika / S. M. Bychkova. – SPb. : Izd. "Lan", 2000. – 318 p. 18. Dorosh N. I. Audyt : teoriia i praktika / N. I. Dorosh. – K. : Znannia, 2006. – 495 p. 19. Akof R. O. O prirode sistem / R. O. Akof. – Izd. AN SSSR. Tekhnicheskaya kibemetika, 1971. – Pp. 68–75. 20. Chernyak Yu. I. Sistemnyy analiz v upravlenii ekonomikoy / Yu. I. Chernyak. – M. : Ekonomika, 1975. – 191 p. 21. Solovyev V. S. Organizatsionnoe proektirovaniye sistem upravleniya / V. S. Solovyev. – M. : INFRA-M, 2002. – 136 p. 22. Sukhareva L. O. Audyt : otsinka yakosti systemy bukhgalterskoho obliku : monohrafiia / L. O. Sukhareva, K. O. Zakalinska ; Donets. nats. un-t ekonomiky i torhivli im. M. Tuhana-Baranovskoho. – Donetsk : Vyd-vo "Veber" (Donetska filii), 2009. – 263 p.

Інформація про авторів

Мултанівська Тетяна Володимирівна – канд. екон. наук, доцент Харківського національного економічного університету (61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: auditor_twv@mail.ru).

Воїнова Тетяна Сергіївна – канд. екон. наук, доцент Харківського національного економічного університету (61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а, e-mail: auditor_twv@mail.ru).

Інформация об авторах

Мултановская Татьяна Владимировна – канд. экон. наук, доцент Харьковского национального экономического университета (61166, г. Харьков, пр. Ленина, 9а, e-mail: auditor_twv@mail.ru).

Войнова Татьяна Сергеевна – канд. экон. наук, доцент Харьковского национального экономического университета (61166, г. Харьков, пр. Ленина, 9а, e-mail: auditor_twv@mail.ru).

Information about the authors

T. Multanivska – Ph.D. in Economics, Associate Professor of Kharkiv National University of Economics (9a, Lenin Ave, 61166, Kharkiv, e-mail: auditor_twv@mail.ru).

T. Voinova – Ph.D. in Economics, Associate Professor of Kharkiv National University of Economics (9a, Lenin Ave, 61166, Kharkiv, e-mail: auditor_twv@mail.ru).

Рецензент
докт. екон. наук,
професор Пилипенко А. А.

Стаття надійшла до ред.
06.09.2012 р.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 517.436

Васюренко В. О.
Синюгіна Н. В.

Визначено сутність фінансової безпеки. Обґрунтовано необхідність фінансової безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства в сучасних умовах. Уточнено сутність поняття "фінансова безпека зовнішньоекономічної діяльності